

Socialförvaltningen
Håkan Dahlgvist

Kommunstyrelsen

Remissvar på promemoria avseende förenklat beslutsfattande och särskilda boendeformer för äldre Ds 2017:12

Sammanfattning

Östhammars kommun avstyrker förslaget på att ändra lagstiftningen som möjliggör förenklat beslutsfattande vid mindre behov. Detta för att de negativa konsekvenserna med förslaget skapar större utmaningar än vad fördelarna ger. Avseende kommunens möjligheter att skapa särskilda boendeformer ställer sig Östhammars kommun bakom promemorians intentioner. Långsiktigt kan detta förslag ge bättre förutsättningar för den äldre att känna trygghet och social samvaro med andra människor i samma situation.

1. Förenklat beslutsfattande

Inledning

En stor tyngd i promemorian avser de äldres rätt till självbestämmande, delaktighet och inflytande i samband med beslutade insatser. Östhammars kommun delar denna inställning och tycker det är viktigt att detta område utvecklas enligt promemorians intentioner. Det är dock viktigt att ta med sig tillsynsmyndigheternas aspekter då det är frågan om myndighetsutövande med nuvarande lagstiftning. Att ändra lagen skulle medföra att dessa påverkande faktorer, rättsäkert myndighetsutövande, kan hanteras men medför att nya problem kan uppmärksammas.

Gruppen som avses kunna dra nytta av denna reform är ofta individer med små behov. Utveckling av tjänsteutbudet inom servicebranschen sker för närvarande snabbt inom Sverige idag. Inom de flesta kommuner skulle man kunna möta denna grups behov med befintliga serviceleverantörer. Detta skulle i sin tur driva på möjligheten för små företag att vidareutveckla sin verksamhet samt att bredda sitt serviceutbud.

Individens behov i centrum (IBIC)

Utgångspunkten för all socialtjänstverksamhet är ”Socialtjänsten skall under hänsynstagande till människans ansvar för sin och andras sociala situation inriktas på att frigöra och utveckla enskildas och grupperns egna resurser” SoL 1 kap.1 §. Östhammars kommun är som många andra kommuner på väg att

införa IBIC. Grundpedagogiken i detta arbete bygger på att understödja det friska och att omsorgsgivaren bistår den äldre snarare än att utföra till den äldre. Att införa en förenklad beslutsfattande innebär risk för att utförarna utför insatsen åt brukaren. Utifrån ett produktionsperspektiv är det mer ekonomiskt rationellt att utföra insatsen för brukaren än att tillämpa IBIC. Det kan medföra att brukaren passiviseras i ett tidigt skede då förmågorna är som störst och där IBIC skulle kunna göra mest nytta.

Trygghetslarm, stöd- och rådgivande samtal

Avseende trygghetslarm delar Östhammars kommun till fullo promemorians intentioner. Socialstyrelsen konstaterar i sitt meddelandeblad nr 1 2014 att äldre som behöver trygghetslarm har ofta svårigheter i form av till exempel funktionsnedsättningar och sjukdomar – uppgifter som kan vara nödvändig för de inblandade aktörerna att känna till. Utöver att trygghetslarmet ska ge den enskilde en känsla av trygghet, kan insatsen i vissa fall vara avgörande för dennes liv och hälsa. Som framgår av såväl rättspraxis som förarbeten kan individuellt anpassade insatser inte tillhandahållas utan föregående behovsbedömning och beslut inom ramen för SoL.

Trygghetslarm är en viktig resurs som sällan eller aldrig avslås i samband med beslutsfattande. Detta förhållande borde göra befogenhetslagen som en lämplig lagstiftning att utgå ifrån när det gäller att förenkla myndighetsbeslut. Socialstyrelsen har i meddelandeblad nr 1: 2014 konstaterat att befogenhetslagen med nuvarande skrivning inte ger utrymme för beslut om trygghetslarm. Socialstyrelsen påpekar i samma blad att ingen juridisk prövning av detta konstaterande har skett. Östhammars kommun föreslår att befogenhetslagen anpassas för att möjliggöra förenklade beslut i fråga om servicetjänster, inklusive trygghetslarm.

Det bör också skapas möjligheter att hantera behovet av stöd- och rådgivande samtal inom ramen för befogenhetslagen.

Individen inflytande över uppdraget

Den äldre ska, så långt det är möjligt kunna välja när och hur stöd och hjälp i boende och annan lättåtkomlig service ska ges (5 kap. 4§ SoL) När det gäller service, finns sedan RUT avdraget infördes, större möjligheter att själv bestämma vad och när serviceinsatser ska utföras. Detta stöd är för brukaren ekonomiskt i paritet eller billigare med den kommunala hemtjänsten om det skulle vara så att den enskilde har begränsade ekonomiska möjligheter. Promemorian lyfter trots allt fram att pensionärernas ekonomiska situation har senare år förbättrats och att denna utveckling tenderar att hålla i sig.

För att ta del av denna möjlighet som RUT tjänsterna innebär behöver brukaren inte ens vara i kontakt med kommunen. De stigmata det kan vara att ansöka om stöd/hjälp behöver inte komma i fråga. Brukaren som har behov tar en direktkontakt med lokala serviceföretag på den egna orten och lägger upp ett eventuellt uppdrag. Om socialdepartementet vill förbättra valfrihet och självbestämmande borde departementet verka för en vidareutveckling och en förstärkning av RUT avdraget för denna målgrupp.

Handläggning

Socialdepartementet tar upp i promemorian upp möjligheten att flytta resurser från utredande till att förstärka genomförandet av serviceinsatser. Detta skulle enligt promemorian kunna medföra en kostnadsneutral belastning för kommunen. Inledningsvis är svaret på detta förslag ja! Kortsiktigt så kommer belastningen på kommunernas biståndshandläggare att minska. Av erfarenhet kan man konstatera att målgruppen kommer att återkomma inom kort med mer omfattande behov där nödvändig biståndutredningar är nödvändiga. Med lagda förslag finns risken att denna grupp i framtiden är större än med nuvarande lagtext.

Östhammars kommun vill peka på risken att lagförändringen ökar konsumtionen av servicetjänster och breddar målgruppen. Långsiktigt kan detta medföra kraftig ökning av biståndsprövningar och därmed ökat krav på kommunernas leverans av servicetjänster.

Att fatta ett sådant beslut med tanke på Sveriges demografiska utveckling kan anses övertänkt och kortsiktigt.

2. Nya boendeformer

Östhammars kommun delar promemorians beskrivning över hur utvecklingen av särskilt äldreboende har skett över tiden. Denna förändring skapade ett behov av nya boendeformer som exempelvis trygghetsboende skulle fylla. Tyvärr har det visat sig att på många platser finns det ingen ”marknad” som kan tillgodose detta behov av trygghetsboende.

Det lagda förslaget ökar kommunens möjlighet att aktivt delta i utvecklingen av nya boendeformer för målgruppen äldre med hemtjänst och trygghetsbehov. På sikt kan denna förändring möjliggöra en mer kvalitativ boendeform för de äldre samtidigt som den lägger grunden för en effektiv hemtjänstproduktion. Förhoppningsvis minskar det också behovet av traditionella äldreboendeplatser vilket är positivt ur ett kommunalt perspektiv.